

ARAŞTIRMA

Hakan Oğuztürk¹
Muhammet Gökhan Turtay¹
Cem Ertan¹
Özlem Makbule Kayaş²
Metin Atambay²
Yusuf Kenan Tekin¹

¹İnönü Üniversitesi Tıp
Fakültesi Acil Tıp AD. Malatya

²İnönü Üniversitesi Tıp
Fakültesi Tıbbi Parazitoloji
AD. Malatya

İletişim Adresi:

Yrd. Doç. Dr. Hakan Oğuztürk,
İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Acil Tıp AD. 44280 Malatya
Tel: 0 422 3410660/3026(Ext.)
Fax: +90 422 3410729
Email: oguzturk@hotmail.com

Konuralp Tıp Dergisi

e-ISSN1309-3878
konuralptipdergi@duzce.edu.tr
konuralpgeneltip@gmail.com
www.konuralptipdergi.duzce.edu.tr

İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalına Başvuran İshalli Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Değerlendirilmesi

ÖZET

Amaç: Bağırsak parazitlerinin yaptığı enfeksiyonlar özellikle gelişmekte olan ülkelerde hem bireysel hem toplumsal düzeyde önemli sorunlara neden olmaktadır. Acil servisimize Haziran-Ekim 2009 tarihleri arasında ishal yakınması ile başvuran 18-67 yaşları arasındaki 54 hastanın dışkı örnekleri parazitolojik etkenler açısından araştırıldı.

Gereç Yöntem: Bu kişilerden alınan dışkı örnekleri Parazitoloji Anabilim Dalı Laboratuvarında nativ-lugol, trikrom, kinyon-asit fast boyama yöntemleri kullanılarak incelendi.

Bulgular: Direkt mikroskopik inceleme ile 12 (%22,20) olguda, trikrom boyalı preparatlarda altı (%11,10) ve kinyon asit fast boyalı preparat incelemesi ile de bir (%1,85) olguda pozitiflik saptanmıştır. En sık olarak yedi (%12,9) olguda *Entamoeba* species (*Entamoeba histolytica* ve/veya *dispar*) yedi (%12,9) görülmüştür. Direkt incelemede parazit saptadığımız olguların yedi (%58,3)'si bayan, beş (%41,7)'i erkek hastaydı. Aynı zamanlı olarak ishalleri hastaların semptomları araştırılmış, hem parazit saptanan hem de saptanmayan gruplarda en sık olarak bulantı ve halsizlik bulunmuştur.

Sonuç: Acil servise ishal yakınması ile gelen hastalarda bakteriyel, viral ve mantar etkenlerin yanı sıra parazitolojik etkenlerin de akla getirilmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Acil Servis, İshal, Parazit

Evaluation of Intestinal Parasites in Diarrheic Patients Refer to the Emergency Medicine Department of the Inonu University School of Medicine

SUMMARY

Purpose: The infections caused by intestinal parasites are one of the leading health issues both by means of individuals and society, especially in developing countries. We analyzed stool samples of 54 patients aged 18 to 67, who presented at our emergency department during June 2009 – October 2009 period, for parasitological agents.

Methods: Stool samples were examined using native-lugol, trichrome staining and Kinyoun acide fast methods. *Entamoeba* species (*Entamoeba histolytica* and/or *dispar*) were found to be the most common parasites.

Results: Of 54 patients' samples 12 (22,2%) were found to be positive for parasites by microscopy, six (11,1%) by Trichrome painted samples and one by Kinyoun acid fast painted samples. Most common detected parasites were *Entamoeba* species (*Entamoeba histolytica* and/or *dispar*) found in seven samples (12,9%). Seven of the patients found positive by microscopy were female (12,9%), male five (41,7%). The complaints and of all 54 patients were recorded. Malaise and nausea were found to be the most common symptoms in groups both with and without parasites.

Conclusion: Parasitological agents have to be recalled in patients presenting to emergency departments with diarrhea as well as bacterial, viral and fungal pathogens.

Key Words: Emergency Department, Diarrhea, Parasites.

GİRİŞ

İntestinal parazitler özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli bir halk sağlığı sorunu olarak güncelliğini korumaktadır.

Paraziter enfeksiyonların görülme sıklığı; iklim ve çevre şartları, altyapı eksikliği, ekonomik koşullar ve toplumların eğitim seviyelerine göre bölgesel farklılık göstermektedir. Paraziter hastalıklar her yaş grubunda görülebilmekte, ishal, bulantı, kusma, halsizlik, karın ağrısı, kilo kaybı, anemi ve gelişme geriliğine sebep olabilmektedir (1-3).

Bu çalışmada; enfeksiyöz ishal nedenleri arasında parazitolojik ajanların da olabileceği düşünülerek, şehrimizde ilk olarak üniversite hastanesi aciline başvuran ishallerde hastalarda parazitlerin mevsimsel-kesitsel olarak görülme sıklığı araştırılmıştır.

GEREÇ YÖNTEM

Çalışmamızda, Üniversitemiz etik kurulundan gerekli onay alındıktan sonra, acil servisimize Haziran - Ekim 2009 tarihleri arasında başvuran 54 ishallerde hastanın dışkı örneklerinde parazitolojik etkenler araştırıldı. İshallerde her hastanın örneği acil servis doktorları tarafından alınarak yardımcı personelle Parazitoloji Anabilim Dalı laboratuvarına beklemeksizin ulaştırıldı. Parazitoloji laboratuvarında tüm örnekler Native-Lugol, trikrom, kinyon-asit fast boyama yöntemleri kullanılarak incelemeler yapıldı. Çalışmada ishallerde etken olarak sadece bağırsak parazitlerinin varlığı ve önemi amaçlanmış, bakteriler ve diğer patojenler çalışma kapsamına alınmamış olup, parazitler açısından kültür incelemesine gerek duyulmadı.

Tablo 1. Tanı Yöntemlerine göre Saptanan Parazit Türleri

Parazit Türü	Direkt Mikroskopi Sayı (%)	Trikrom Sayı (%)	Kinyon asit fast Sayı (%)
<i>Entamoeba coli</i>	2 (3.7)	-	-
<i>Entamoeba species</i>	7 (12.9)	5 (9.3)	-
<i>Giardia intestinalis</i>	1 (1.9)	1 (1.9)	-
<i>Blastocystis hominis</i>	2 (3.7)	-	-
<i>Cyclospora cayetanensis</i>	-	-	1 (1.9)

Ayrıca antibiyotik kullanımı ve besin intoksikasyonu nedeniyle başvuran ishallerde kişiler çalışmaya alınmadı.

BULGULAR

Üniversitemiz hastanesi erişkin acil servisine ishal yakınması ile başvuran toplam 54 hastanın 24'ü kadın 30'u erkek idi. 18-67 yaş aralığında olan bu hastaların 12 (%22,2)'sinde incelemeler sonucu parazite rastlanmıştır. Nativ-lugol yöntemiyle yapılan direkt mikroskopik bakıda sırasıyla 2(%3,7) *Entamoeba coli*, 7 (%12,9) *Entamoeba species* (*Entamoeba histolytica* ve/veya *dispar*), *Blastocystis hominis* 2 (%3,7), *Cyclospora cayetanensis* 1 (%1,9) saptanmıştır. Trikrom boyaması ile *Entamoeba species* (*Entamoeba histolytica* ve/veya *dispar*) 5 (%9,3), *Giardia intestinalis* 1 (%1,9) *Cyclospora cayetanensis* 1(%1,9) bulunurken, kinyon asit fast yöntemiyle bir olguda *Cyclospora cayetanensis* görülmüştür (Tablo 1).

Direkt incelemede parazit saptanan olguların 7 (%58,3)'si kadın, 5 (%41,7)'i erkek hastaydı. Pozitif 12 olgunun 11'inde ishal nedeni olabilecek tek parazit türü saptanmışken sadece bir hastada hem *Giardia intestinalis* hem de *Entamoeba* spp. birlikteliği bulunmuştur.

İshallerde hastaların semptom ve şikayetlerinin araştırılması sonrası hem parazit saptanan hem de saptanmayan gruplarda en sık olarak bulantı ve halsizlik görüldü (Tablo 2).

Tablo 2. Parazit Saptanan/ Saptanmayan gruplarda Semptomlar

Semptom	Pozitif olgu Sayı (%)	Negatif olgu Sayı (%)
Halsizlik	12 (100)	42 (100)
Bulantı	12 (100)	38 (90.5)
Karın Ağrısı	8 (66.7)	36 (85.7)
Kusma	3 (25.0)	8 (19.0)
Ateş	2 (16.7)	8 (19.0)
Kilo kaybı	2 (16.7)	4 (9.5)

TARTIŞMA

Bağırsak parazitlerinin dağılımı; ülkelere, bölgelere ve toplumların yaşam biçimlerine göre değişmektedir. Bağırsak parazitizmalarına tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygın ve önemli bir halk sağlığı sorunu olarak rastlanılmaktadır. Yurdumuz coğrafya, iklim, tarım, meteoroloji, sosyo-ekonomik koşulları bakımından

parazit hastalıkları için uygundur. Bağırsak parazitleri prevalansının, toplumumuzda %10–96 arasında değiştiği, kentlerin sosyo-ekonomik durumu ile parazit insidansının ters orantılı olduğu belirlenmiştir (1,2).

Dünyanın farklı yörelerinde ve ülkemizde bu amaçla değişik zaman ve çeşitli yaş gruplarında birçok araştırma yapılmıştır. Agha Rodina ve ark. (4)'rını Filistin'de 3 değişik yerleşim biriminde yaptıkları bir çalışmada kırsal bölgede %53, mülteci kampında %48 ve şehir merkezinde %33 oranında parazit pozitifliği bularak en fazla saptanan parazit olarak *E. histolytica*'yı bildirmişlerdir. Amerika'da yapılan başka bir çalışmada ise sıklık sırasına göre *B. hominis* %72, *C. parvum* %13, *Entamoeba histolytica/dispar* %7 oranlarında görülmüştür (5). Ülkemizde yapılmış olan bazı araştırmalara bakacak olursak; Elazığ'da Bozdemir ve ark. (6) 'nın acil servise başvuran hastalarda yaptıkları bir çalışmada elde edilen sonuçların incelenmesi ile en fazla görülen parazitlerin sırasıyla *G. intestinalis* (%5), *Entamoeba histolytica / Entamoeba dispar* (%1,8) olduğu saptanmıştır.

Eskişehir'de Doğan ve ark. (7)'nin araştırmalarında en çok görülen parazitler %31 oranında *Entamoeba histolytica/dispar* grubu amipler olup, bunu %19 *Giardia intestinalis* ve %7 *Blastocystis hominis*, %4,5 oranında *Cryptosporidium parvum* izlemiştir. Sivas'ta yapılan bir çalışmada parazitoloji laboratuvarına Mayıs 2002-Kasım 2004 tarihleri arasında başvuran 5.057 kişide retrospektif olarak bağırsak paraziti araştırılmış, 532 (%10,5) olguda bağırsak paraziti saptanmış ve en sık görülen ilk üç parazitin *Giardia intestinalis* 189 (%3,7), *Entamoeba histolytica/dispar* 124 (%2,4), *Entamoeba coli* 128 (%2,5) şeklinde sıralandığı bildirilmiştir (8). Yaman ve arkadaşları tarafından Kayseri'de yapılan bir çalışmada ise %24,13 oranında bağırsak paraziti saptanırken, sıklık sırasıyla; *Blastocystis hominis* %19,72, *Entamoeba coli* %3,15, *Giardia intestinalis* %1,96, *Endolimax nana* %1,26, *Entamoeba hartmanni* %1,23, *Entamoeba histolytica/dispar* %0,87 oranında görülmüştür (9).

Malatya'da halk sağlığı laboratuvarında yapılan bir araştırmaya göre 1997–2001 yılları arasında 2513 örnek incelenmiş ve bunların 750'sinde (%29,9) bağırsak parazitine rastlanılmıştır. Görülen 750 parazitin 188'ini (%24,9) *Giardia intestinalis*, 156'sını ise (%20,8) *Entamoeba histolytica* oluştururken, en sık görülen üç parazit *Giardia intestinalis* 156 (24,9), *Enterobius vermicularis* 179 (%23,9) ve *Ascaris lumbricoides* 156 (%20,8) olarak açıklanmıştır (10). Bizim araştırmamızda da parazit türlerinin görülme sıklığı sırasıyla *Entamoeba coli* 2 (%3,7), *Entamoeba species* (*Entamoeba histolytica* ve/veya *dispar*) 7 (%12,9), *Blastocystis hominis* 2 (%7) olarak bulunmuştur.

Araştırmamızda bağırsak parazitlerinin protozoon ağırlıklı olması helmint görülmemesi dikkat çekicidir. Bölgemizdeki yapılan önceki araştırmaya göre parazitöz oranlarının düşüşü; kişisel hijyende iyileşmeyi, sanitasyon kurallarının daha fazla önemsenmesini ve altyapı eksikliklerinin azaltılmasını da akla getirebilir.

Bağırsak parazitlerinin cinsiyete göre dağılımı ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarda; Usluca ve ark. İzmir'de, parazit saptanan 495 hastanın %44,25'inin kadın, %55,75'inin erkek, Kocaeli Üniversitesi parazitoloji laboratuvarına başvuran hastalarda yapılan başka bir çalışmada ise, pozitif saptanan olguların %39,8'inin kadın, %60,2'sinin ise erkek olduğu görülmüştür (11,12). Kayseri'de yapılan çalışmada da parazit bulunan hastaların %52,9'unun kadın, %47,1'inin ise erkek olduğu saptanmıştır (9). Kaya ve ark. (13) parazit saptananların %64'ünün erkek, %36'sının kadın, Öztürk ve ark. (14) Mersin'de %48,6'sının kadın, %51,4'ünün erkek olduğunu bildirmişlerdir. Çalışmamızda bağırsak paraziti saptanan hastalar kendi içerisinde değerlendirildiğinde; kadın ve erkekler arasında pozitiflik oranının %58,3 kadın, %41,7 erkek olması nedeniyle yukarıda sıraladığımız araştırmalarla karşılaştırsak cinsiyetle parazit görülme sıklığı arasında genel olarak benzerlik görülmemektedir. Amerika'da yapılan bir çalışmada pozitif olgularda en sık gastrointestinal semptom olarak gaz şikayeti ve karında şişkinlik, gastrointestinal sistem dışı şikayet olarak da yorgunluk belirtilmiştir (5). Bozdemir ve ark. (6) ishal ile birlikte hastaların %76,5'inde bulantı, %62,4'ünde kusma, %63,8'inde karın ağrısı tespit etmiştir. Gastrointestinal sistem bulguları dışında ise en fazla %20,2 ile yüksek ateş bildirilmiştir. Oğuztürk ve ark. (15) tarafından Sivas'ta yapılan bir çalışmada ise parazitözlu kişilerde, parazitlere göre değişmekle birlikte, karın ağrısı en sık, bulantı-kusma ve ishal ise ikinci sıklıkta eşit oranda rastlanan şikayetler olarak bildirilmiştir.

Genel olarak çalışmamızda bildirdiğimiz sonuçlarımızın, ülkemizin diğer bölgelerinde yapılan bazı çalışmalarla uyum gösterirken, bazıları ile bölgesel farklılıklara bağlı olarak bazı uyumsuzluklar gösterdiği görülmektedir. Yörelere göre parazit görülme oranları ve helmint/protozoon saptanma oranlarındaki farklılıkların daha çok bölgelerin; altyapı gelişmişlik düzeyleri, sosyoekonomik farklılıklar ve halkın beslenme alışkanlıklarındaki farklılıklar ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Tüm yayınlardaki pozitiflik oranları göz önüne alındığı zaman sonuç olarak acil servise ishal yakınması ile gelen hastalarda bakteriyel, viral ve mantar ajanlarının yanı sıra etken olarak parazitolojik ajanların da düşünülüp ona göre tanısal istemler yapılması uygun tedavi için kesinlikle gerekli olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Saygı G. Temel Tıbbi Parazitoloji. 2. Baskı. Sivas: Esnaf Ofset Matbaası, 2002; 8–12.
2. Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M. Unat'ın Tıp Parazitolojisi. 5. baskı, İstanbul: Doçuran matbaası, 1995; 237–692.
3. Anderson WT. Food borne and water borne diseases. In: Tintinalli JE, Kelen GD, Stapczynski JS (Editors). Emergency medicine. 6. Baskı, North Carolina: McGraw-Hill, 2004; 964–969.
4. Agha Rodina A.I, Teodorescu I. Prevalence of intestinal parasites in three localities in Gaza Governorates – Paletsine. Arch Public Health 2002; 60:363–370.
5. Amin OM. Seasonal prevalence of intestinal parasites in the United States during 2000. Am J Trop Med Hyg 2002; 66(6):799–803.
6. Bozdemir MN, Kuk S, Yıldız M, Ateşçelik M, Baştürk M, Kılıçaslan İ. Acil Servise Başvuran İshalli Hastaların Değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi 2007; 12(2): 118–120.
7. Doğan N, Demirüstü C, Aybey A. Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin Beş Yıllık Bağırsak Paraziti Prevalansının Türle ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2008; 32(2): 120–125.
8. Değerli S, Özçelik S, Çeliksöz A. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi. 2005; 29(2): 116–119.
9. Yaman O, Yazar S, Özcan H, ve ark. 2005–2008 Yılları Arasında Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarı'na Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2008; 32(3): 266–270.
10. Karaman Ü, Akaya N, Aycan ÖM, Atambay M, Daldal N. Malatya Halk Sağlığı Laboratuvarında 1997–2001 Yılları Arasında Saptanan Bağırsak Parazitlerinin Epidemiyolojik Olarak Dağılımı. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2004; 11(1) 25–28.
11. Usluca S, Yalçın G, Över L, Tuncay S, Şahin S, İnceboz T, Aksoy Ü. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi'nde 2003–2004 Yılları Arasında Saptanan Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2006; 30(4): 308–312.
12. Sönmez TG, Çalışkan Ş, Willke A. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Parazitoloji Laboratuvarına Başvuran Hastalarda Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2008; 32(2): 126–129.
13. Kaya S, Demirci M, Demirel R, Arıdoğan BC, Öztürk M, Şirin C. Isparta şehir merkezinde bağırsak parazitleri prevalansı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2004; 28(3): 103–105.
14. Öztürk C, Delialioğlu N, Aslan G, Aslan N. Mersin bölgesinde bağırsak parazitlerinin prevalansı ve dağılımı; Mersin Üniversitesi ve Devlet Hastanesi Mikrobiyoloji laboratuvarına ait sonuçlar. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2001; 25(4): 355–358.
15. Oğuztürk H, Çeliksöz A, Özçelik S. Amobiyoz ve Blastosistosisde Gastrointestinal Semptomların Görülme Sıklığı. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2001; 25(1):28–30.